

Guerra dels matiners, Francesc Esteve i Sants (1907) segona guerra carlina.

Tenim menester d'un cànon

Joan Daniel Bezsonoff

Quan era adolescent a la Provença, vaig descobrir l'aventura carlina a través de *Pour don Carlos*, novel·la de Pierre Benoit, adaptada en opereta pel gran Francis López amb Georges Guétary en el paper principal. Llegint *Records de la darrera carlinada* de Marian Vayreda, he pogut actualitzar els meus vells coneixements sobre la qüestió. Aquest llibre m'ha interessat i decebut a l'encop.

Hem de precisar que no es tracta pas d'una obra literària *stricto sensu*. Si pensem que, 40 anys abans, el comte Lleó Tolstoi publicava els seus *Relats de Sebastopol*, el nostre Marian Vayreda fa llàstima. Em retorquiran que cal comparar allò que és comparable, però a força de refusar la confrontació sanitària amb llibres estrangers, la literatura catalana s'estancarà i s'anirà provincianitzant. Abans de Puixkhin, nascut el 1899 un any després d'Aribau, la literatura russa era ben poca coseta comparada amb la nostra. El gran Lomonossov no sostenia la comparació amb els nostres clàssics... A desgrat de Vayreda, com la majoria dels escriptors catalans de la

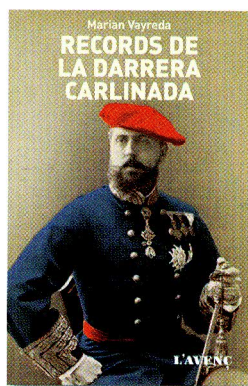
Records de la darrera carlinada

MARIAN VAYREDA

L'Avenç, Barcelona, 2014

Reedició

Memòries, 135 pàgines

seua època, cercaven un camí i, abans de tot, una llengua per expressar-se, dubte que no tenien els russos. Quan un personatge apareix, com el Noi de l'Alou, l'autor el descriu amb quatre pinzellades i l'abandona per sempre en un rodal.

"No sé per quina causa, tenia una galta que, uns dies més que altres, li

abultava per tres; coll llarg i prim, sortint-li quasi horitzontalment d'unes espatlles un poc massa carregades; nas atrevit i front tirat enrere" (p. 71).

El primer capítol "Carlins a la muntanya" hauria de ser de lectura obligatòria per als historiadors del segle XIX, on Vayreda explicita l'ambient en què s'ha format i on dóna les raons per les quals, després de la mort del seu pare, "ja no esperava més que arrencar la volada envers la muntanya" i quin és l'incident concret que l'aboca a complir "el ferm propòsit de tirar-me al camp" (p. 18-19).

Potser Vayreda no pretén tant evocar els episodis de la guerra com dibuixar un "retrat de l'artista adolescent" –incloent-hi alguna cosa que devia tenir amagada a dins, el pobre Vayreda "ànima freda" (p. 63), com pensi que hem de llegir en "l'inexplicable interès que inconscientment em despertava" el personatge del valencianet (p. 49). Un artista adolescent que ell contempla a la distància, 25 anys després, quan ha fet una evolució personal i ideològica que explica el to desenganyat, "fred", de la seva experiència bèl·lica.

Aquest llibre presenta un cert interès per als historiadors i els enamorats de la llengua. M'ha agradat retrobar expressions del meu parlar que havia sentit en boca dels meus avis, negligides pels escriptors principatins contemporanis com "curt i i fart" (pàgina 22). Vayreda es diverteix imitant la parla vallespirenca, però li surt malament. L'únic que en sabia era Josep Maria de Sagarra al *Cafè de la Marina*. Llegint *Records de la darrera carlinada*, a vegades sentim les canonades en la llunyania. Les seues evocacions de les batalles traspuen una autenticitat punyent. Descobrim molts aspectes de la vida quotidiana a la Garrotxa i a l'Empordà en aquell temps. A vegades, l'estil assoleix accents gairebé profètics quan descriu la caiguda de l'aventura carlina. Hem d'agrair l'editor de recuperar la nostra tradició literària, però francament crec que tenim menester d'un cànon literari digne i fiable. Aquest llibre em fa pensar en els bons productes del terrers que cal consumir a casa i es fan malbé si els volem exportar.

<http://mitropane.vefblog.net/>